

PREDAREA INTERACTIVĂ ȘI ÎNVĂȚAREA PRIN COOPERARE LA DISCIPLINA ISTORIE

Dorina NICHIFOR*

Lelia STÎNGĂ*

În contextul schimbărilor determinate de reforma învățământului românesc s-au lansat și implementat programe și proiecte care urmăresc atât dezvoltarea capacității manageriale a cadrelor didactice cât și determinarea acestora de a folosi cele mai noi strategii didactice inovative. Pe parcursul derulării acestora s-a constatat că noile tipuri de formare furnizate de diferitele proiecte determină creșterea gradului de flexibilitate a școlilor, a capacității acestora de a răspunde prompt schimbărilor din mediul social și economic. Valoroase consecințe s-au demonstrat a fi pentru elevi deoarece noile strategii didactice duc la dezvoltarea personalității lor precum și la creșterea capacității acestora de a răspunde la provocările unei veritabile societăți a cunoașterii.

Experiența didactică tradițională a demonstrat că în contextul dezvoltării rapide a societății postindustriale strategiile bazate pe volum mare de informație nu sunt cele mai benefice pentru elevi deoarece **"epoca postindustrială are nevoie de mase mari de oameni cu un nivel de pregătire care să permită utilizarea instrumentelor sofisticate ale noului mileniu"**.¹

Sistemul de învățământ românesc și-a schimbat în ultimii ani obiectivele în ceea ce privește formarea competențelor la elevi pe parcursul școlarității, trecându-se de la enciclopedismul cunoașterii către înzestrarea elevului cu un ansamblu structurat de competențe de tip funcțional, pe care acesta să le poată aplica în anumite contexte.

Astfel didactica actuală, spre deosebire de cea tradițională, pune accent pe un alt mod de concepere și organizare a situațiilor de învățare, acestea acordând mai multă autonomie elevului precum și posibilitatea de a-și manifesta spontaneitatea și creativitatea.

*Mentori în cadrul *Programului pentru Învățământul Rural, Unitatea Județeană pentru Implementarea Programului Gorj*.

¹ Otilia Păcurari, Anca Tîrcă, Ligia Sarivan, (coord.) *Strategii didactice inovative*, suport de curs, Centrul Educația 2000+ ,București, 2003, p. 9.

Noile abordări în educație se bazează pe studiile mai multor pedagogi, psihologi și savanți care aduc în centrul demersului didactic elevul. Spre exemplu, Howard Gardner, încă de la începutul secolului al XX-lea a fundamentat teoretic și practic inteligențele multiple, prin care se poate valorifica potențialul intelectual al fiecărui individ în funcție de tipul de inteligență predominant, sau de zestera sa genetică. Profesorul poate afla punctele "tari" și "slabe", iar în funcție de acestea își stabilește strategii didactice de diferențiere și individualizare. Acest tip de educație urmărește depășirea frontierelor rigide ale cunoașterii și pune accent pe conștientizare, cooperare, gândire critică și selecție, adaptabilitate și capacitatea de interpretare a lumii mereu în schimbare.

Rezolvarea problemei s-a demonstrat a fi nu numai în schimbări curriculare ci și în schimbările referitoare la aplicarea acestora. O modalitate, care practic întregeste procesul cunoașterii este *transdisciplinaritatea*.

Prima schiță a transdisciplinarității a fost realizată în 1970, declarat de UNESCO, "An mondial al educației", an în care au apărut lucrările lui Jean Piaget, Edgar Morin, Erich Jantsch, Edgar Faure, ce abordau un alt mod de învățare. Din 1980 transdisciplinaritatea capătă prioritate în preocupările de cercetare și teoretizare, rol important avându-l și savantul român Basarab Nicolescu, fizician, președinte al Centrului Internațional de Studii Transdisciplinare (CIRET), înființat la Paris în 1987. Spre deosebire de alți pedagogi și psihologi, cei de la CIRET definesc transdisciplinaritatea ca pe o nouă viziune asupra Lumii, Naturii și Realității, înțelegând prin intra/inter și pluridisciplinaritate trepte de manifestare ale acesteia.

Louis D'Hainaut a analizat în detaliu abordările intra/inter și pluridisciplinare intuind perspectiva transdisciplinară ca pe un mod de studiu în care rolul esențial în procesul didactic îl au demersurile elevului, ce nu se mai centrează pe discipline ci le transcede, subordonându-le astfel omului pe cale de formare. Savantul român Basarab Nicolescu în studiile sale a întărit faptul "**că disciplinaritatea, pluridisciplinaritatea, inter și transdisciplinaritatea sunt cele patru săgeți ale unuia și aceluiași arc al cunoașterii**"².

Comisia Internațională pentru Educație în secolul XXI, ce activează sub egida ONU, coordonată de Jaques Delors, a concluzionat că "**noul tip de educație în secolul întâi al mileniului trei se bazează pe patru competențe fundamentale (piloni, stâlpi ai educației), a învăța să cunoști (să știi), a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu ceilalți și a învăța să fii...**"³, care sunt de fapt competențe de origine și de esență transdisciplinară.

Un alt curent, care se fundamentează pe datele psihologiei genetice și epistemologiei, *constructivismul*, fundamentat de J. Piaget și G. Bachelard, propune extinderea construirii cunoașterii și la copil.⁴ Această concepție modernă stă la baza marilor înnoiri și reforme din învățământ prin care se propune abordarea cunoașterii într-un proces de comunicare și cooperare în care elevul are un rol activ.

² Barbu Nicolescu, *Transdisciplinaritatea. Manifest*, Edit. Polirom Iași, 1999, p. 48.

³ Otilia Păcurari, Anca Tîrcă, Ligia Sarivan, (coord.), *Op. cit.*, p. 31.

⁴ *Ibidem*, p. 32

Proiectul pentru Învățământul Rural, ce se derulează în țara noastră, începând din anul 2005, valorifică aceste aspecte și recomandări în evoluția didacticii și recomandă prin subcomponenta **Pregătirea profesională a cadrelor didactice din mediul rural prin activități desfășurate în școală**, practicarea unor *metode bazate pe eficientizarea învățării* precum: sistemul interactiv de notare pentru eficientizarea lecturii și gândirii, (SINELG), "știu - vreau să știu - am învățat", jurnalul cu dublă intrare, eseul de cinci minute, ciorchinele sau termeni cheie - termeni dați în avans, ghidurile de studiu, cubul, metoda interogării, rețeaua de discuții etc.

Sistemul pune în centrul atenției *metodele bazate pe învățarea prin cooperare*: mozaicul cu mai multe variațiuni, turul galeriei, STAD etc.⁵ Opțiunea pentru o metodă sau alta este în strânsă relație cu personalitatea profesorului sau învățătorului, gradul de pregătire, predispoziție, precum și stilurile de învățare ale grupului cu care se lucrează. În noul context didactic se poate vorbi și despre altfel de metode evaluative alături de cele tradiționale precum: observarea sistematică, investigația, proiectul, portofoliul și autoevaluarea.

Aplicațiile practice din cadrul activității de mentorat, la care am participat direct, (este vorba despre coordonarea pregătirii profesionale a cadrelor didactice din mediul rural prin activități desfășurate în școală), demonstrează că metodele interactive pot avea mare impact în predarea istoriei. Prin intermediul acestora elevul se implică mai mult în procesul de învățare, receptând informația prin mai multe canale: vizual - 29% din indivizi (scheme, diagrame, imagini, texte scrise), auditiv - 34% (discuții de grup, dezbateri, dramatizări, muzică), kinestezic - 37% (mișcări, gesturi, mimică "building").

Prin aceste metode elevii sunt determinați să-și asume responsabilități, să-și formeze deprinderi de muncă independentă, opinii argumentate, să înțeleagă logica argumentelor, să sintetizeze idei provenite din surse diferite sau să lucreze în cooperare cu alți elevi. Într-un astfel de context rolul profesorului este acela de a îndruma învățarea, de a-l sprijini pe elev să învețe noi conținuturi și de a-i arăta cum să învețe.

Pentru ca toate acestea să se întâmple, este necesară crearea unui cadru stimulat, bazat pe relația de încredere și de respect dintre profesor și elev. Profesorul bun ascultător (ascultător activ), trebuie să-și controleze mimica, să folosească un limbaj care încurajează comunicarea, să știe cum să pună întrebări și să aștepte răspunsul, când să asculte sau când să tacă, să gândească pozitiv, să manifeste empatie, să fie tolerant și înțelegător.

Pe parcursul activităților de formare sunt cunoscute și experimentate aceste metode iar în paralel se confecționează materialul didactic aferent ce se constituie apoi într-un portofoliu de prezentare, precum și în planșe didactice pe diferite teme cu ilustrarea mai multor metode interactive. În acest fel se demonstrează că subiectul învățării (elevul) trebuie să-și construiască cunoașterea prin intermediul propriei înțelegeri și că nimeni nu poate face acest lucru în locul său. Dar, nu este mai puțin adevărat că această construcție

⁵ Spre un nou tip de liceu, în Programe școlare pentru clasa a X-a, M.E.C.-C.N.C., Edit. Humanitas, București, 2000, p. 5-6.

personală este favorizată și de interacțiunea cu alții, care, la rândul lor, învață. Altfel spus, elevii își construiesc propria cunoaștere, nu singuri în izolare, ci prin realizare unor "parteneriate" cu profesorii sau colegii. Este limpede că, adevărata învățare, aceea care permite transferul achizițiilor în contexte noi, este nu doar simplu activă, individual activă, ci și interactivă.

Aspectul social al învățării a fost reliefat de Jerome Bruner încă din anii '60. El avansează conceptul de *reciprocitate*, definit ca „o nevoie umană profundă de a da o replică altcuiva și de a lucra împreună cu alții pentru atingerea unui obiectiv”⁶. El a sesizat că reciprocitatea poate fi un stimulent al învățării în cadrul grupului, iar învățarea individuală determină formarea competențelor vizate de activitatea didactică. În cele ce urmează descriem câteva metode a căror utilizare a dat rezultate în procesul de predare-învățare a obiectului istorie și ne încurajăm să le recomandăm.

1. *Brainstorming-ul* ("asaltul de idei") reprezintă formularea unei multitudini de idei – oricât de fanteziste ar putea părea acestea – ca răspuns la o situație enunțată, după principiul "cantitatea generează calitatea"⁷. Pentru derularea optimă a unui brainstorming este necesar să se parcurgă următoarele etape:

- alegerea temei și a sarcinii de lucru;
- solicitarea exprimării într-un mod cât mai rapid, în fraze scurte și concrete, fără cenzură, a tuturor ideilor – chiar trăznite, neobișnuite, absurde, fanteziste, așa cum vin ele în mintea elevului, legate de rezolvarea unei situații-problemă conturate. Se pot face asociații în legătură cu afirmațiile celorlalți, se pot prelua, completa sau transforma ideile din grup, dar, nu se vor admite referiri critice. Nimeni nu are voie în situația dată, să facă observații negative;
- înregistrarea tuturor ideilor în scris (pe tablă, flipchart);
- anunțarea unei pauze pentru așezarea ideilor (de la 15 minute până la o zi);
- reluarea ideilor emise pe rând și gruparea lor pe categorii, simboluri, cuvinte cheie, imagini care reprezintă diferite criterii etc;
- analiza critică, evaluarea, argumentarea, contraargumentarea ideilor emise anterior, la nivelul clasei sau al unor grupuri mai mici;
- selectarea ideilor originale sau a celor mai apropiate de soluții posibile pentru problema supusă atenției. În această etapă se discută liber, spontan, riscurile și contradicțiile care apar;
- afișarea ideilor rezultate în forme cât mai variate și originale: cuvinte, propoziții, colaje, imagini, desene, cântece, joc de rol etc.

Una din temele la care a fost aplicată această metodă este **Etnogeneza românească de la clasa a VIII-a**.

2. *Știu - vreau să știu - am învățat*. Cu grupuri mici sau cu întreaga clasă, se trece în revistă ceea ce știu deja elevii despre o anumită temă și apoi se formulează întrebări la care se așteaptă găsirea răspunsului în lecție. Pentru a folosi această metodă se pot parcurge următoarele etape:

⁶ *Predarea interactivă centrată pe elev*, Edit. Educația 2000+, București, 2005, p. 14.

⁷ *Ibidem*, p. 26.

-elevii constituiți în perechi sau grupuri trebuie să facă o listă cu tot ce știu despre tema ce urmează a fi discutată. Între timp, se construiește pe tablă un tabel cu următoarele coloane, cum este cel de mai jos:

ȘTIU	VREAU SĂ ȘTIU	AM ÎNVĂȚAT
CE CREDEM CĂ ȘTIM?	CE VREM SĂ ȘTIM?	CE AM ÎNVĂȚAT?

- apoi câteva perechi spun celorlalți ce au scris pe liste și notează informațiile cunoscute de majoritatea elevilor, în coloana din stânga;

- se ajută elevii să formuleze întrebări despre problemele insuficient cunoscute. Nedumeriri pot apărea în urma dezacordului privind unele detalii sau pot fi produse de curiozitatea elevilor. Ele se notează în coloana din mijloc;

- se solicită elevilor să citească textul;

- după lectura textului, se revine asupra întrebărilor pe care le-au formulat înainte și pe care le-au trecut în coloana „Vreau să știu”. La întrebările la care s-au găsit răspunsuri în text se trec răspunsurile în coloana „Am învățat”. În continuare, se chestionează elevii asupra altor informații depistate în text, despre care nu au pus întrebări la început, reținându-se și acestea în ultima coloană;

- se revine la întrebările care au rămas fără răspuns, discutându-se cu elevii unde ar putea descoperi singuri aceste informații;

- în încheierea lecției elevii revin la schema S-V-Î și decid ce au învățat.

Unele dintre întrebările lor ar putea să rămână fără răspuns, ivindu-se dileme noi. În acest caz întrebările pot fi folosite ca punct de plecare pentru investigații ulterioare⁸.

Metoda s-a dovedit a fi utilă la tema **Constituirea statelor medievale românești**, la clasa a VIII-a.

3. *Jurnalul cu dublă intrare*. Este modalitatea prin care cititorii stabilesc o legătură strânsă între text și propria lor curiozitate și experiență. Acest jurnal este important atunci când elevii au de parcurs texte mai lungi, în afara clasei. Pentru a face un asemenea jurnal, elevii trebuie să împartă o pagină în două, trăgând pe mijloc o linie verticală. În partea stângă ei notează un pasaj sau o imagine din text care i-a impresionat în mod deosebit, pentru că le-a amintit de o experiență personală, pentru că i-a surprins, pentru că nu sunt de acord cu autorul, sau pentru că o consideră relevantă pentru stilul sau tehnica autorului. În partea dreaptă li se cere să comenteze acel pasaj și apoi să explice: De ce l-au notat? La ce i-a făcut să se gândească? Ce întrebare au în legătură cu acel fragment? De ce i-a intrigat? Unii profesori solicită un număr minim de fragmente comentate, în funcție de dimensiunile textului. După ce elevii au realizat lectura textului, jurnalul poate fi util și în faza de reflecție, dacă profesorul revine la text, cerându-le elevilor să spună ce comentarii au făcut în legătură cu diverse pasaje. Este recomandabil ca profesorul să facă unele comentarii, pentru a atrage atenția asupra unor părți sau situații din text.

Interesante aspecte au sesizat elevii clasei a VI-a la tema **Marile descoperiri geografice și civilizațiile precolumbiene**.

⁸ *Ibidem*, p. 26.

4. *Ciorchinele* este un brainstorming neliniar, care stimulează depistarea conexiunilor dintre idei, ce presupune următoarele etape:

- se scrie un cuvânt / temă (care urmează a fi cercetat) în mijlocul tablei sau paginii;
- se notează în jurul acestuia toate ideile, care vin în mintea elevului în legătură cu tema respectivă, trăgându-se linii între acestea și cuvântul inițial;
- pe măsură ce se scriu cuvinte și idei noi, se trag linii între toate ideile care par a fi conectate;
- activitatea se oprește când se epuizează toate ideile sau când s-a atins limita de timp acordată.

Etapele pot fi precedate de brainstorming în grupuri mici sau în perechi. În acest fel se îmbogățesc și se sintetizează cunoștințele. Rezultatele grupurilor se comunică profesorului care le notează pe tablă într-un ciorchine, fără a le comenta sau judeca. În etapa finală a lecției, ciorchinele, poate fi reorganizat, utilizându-se anumite concepte supraordonate, găsite de elevi sau de profesor (nu trebuie totuși neglijată corectitudinea informațiilor).

Metoda poate fi aplicată la majoritatea temelor prezente în programă, însă o participare deosebită a elevilor am constatat personal, la clasa a VII-a, la tema **Civilizația la răscruce de secole**.

5. *Copacul ideilor* este o metodă grafică, asemănătoare ciorchinului, diferit fiind doar modul de dispunere al ideilor sub forma unui copac cu ramificații. Se notează cuvântul - cheie într-un dreptunghi la baza paginii, în partea centrală, după care se scriu ideile, se stabilesc conexiunile dintre ele, rezultând o imagine asemănătoare cu ramurile unui copac. Se recomandă în special pentru evidențierea unor aspecte pozitive/ negative în lecțiile de istorie.

6. *Cubul* este metoda ce presupune explorarea unui subiect, a unei situații, din mai multe perspective, permițând abordarea complexă și integratoare a unei teme. Sunt recomandate următoarele etape:

- realizarea unui cub pe ale cărui fețe sunt scrise cuvintele: descrie, compară, analizează, asociază, aplică, argumentează;
- anunțarea temei, subiectului pus în discuție;
- împărțirea clasei în șase grupe, fiecare dintre ele examinând tema din perspectiva cerinței de pe una dintre fețele cubului:
 - descrie ilustrațiile etc.
 - compară: Ce este asemănător? Ce este diferit?
 - analizează: Care sunt personajele și ce rol au avut ele în evenimentul...?
 - asociază: La ce te îndeamnă să te gândești? Mai cunoști alte situații?
 - aplică: Ce poți face cu acestea? La ce pot fi folosite?
 - argumentează pro sau contra și enumeră o serie de motive care vin în sprijinul afirmației tale;
 - redactarea finală și împărțirea ei celorlalte grupe;
 - afișarea formei finale pe tablă sau pe pereții clasei, fiind bine să se continue cu metoda *turul galeriei*.

6. *Diagrama Venn* este o metodă grafică realizată cu ajutorul a două elipse parțial suprapuse. În partea comună se trec asemănările, iar în părțile rămase

libere se marchează deosebirile. Un exemplu de lecție la care s-ar putea aplica ușor este tema **Cetățile grecești Sparta și Atena**, la clasa a V-a.

7. *Turul galeriei* presupune evaluarea interactivă și profund formativă a produselor realizate de grupuri de elevi (precum și învățarea prin cooperare). Se parcurg următoarele etape:

- în grupuri de trei sau patru, elevii lucrează întâi la o problemă care se poate materializa într-un produs (o schemă a unui ciorchine, un eseu de cinci minute etc.), pe cât posibil pretându-se la abordări variate. Produsele sunt expuse pe pereții clasei.

- la semnalul profesorului grupurile se deplasează prin clasă, pentru a examina și a discuta fiecare produs. Își iau notițe și pot face comentarii pe hârtiile expuse.

- după turul galeriei, grupurile își reexaminează propriile produse prin comparație cu celelalte și citesc comentariile făcute pe produsul lor.

8. *Mozaicul* este o metoda de învățare prin colaborare, ce are la bază împărțirea grupului mare de elevi /cursanți în mai multe grupe de lucru, coordonate de profesor/îndrumător, având ca etape:

- se împarte colectivul de elevi în grupe eterogene, de câte patru elevi, fiecărui elev din grup atribuindu-se un număr cuprins între 1 și 4;

- subiectul ce urmează a fi abordat se împarte, în prealabil, în patru părți, de întindere și grad de dificultate similare. Fiecare din cei patru membri ai grupului va avea de studiat câte o parte;

- se prezintă succint subiectul tratat;

- se formează grupuri de experți din elevii cu același număr, care primesc pentru studiu o pătrime din temă. Elevii învață prin cooperare partea ce le revine din lecție. Ei citesc, discută, încearcă să înțeleagă mai bine, hotărâsc modul în care să predea ce au înțeles în grupul inițial. Elevii - experți se întorc în grupurile inițiale și prezintă fiecare partea pe care a studiat-o, astfel fiind învățat întregul subiect. Dacă există neclarități, se adresează întrebări expertului, întregului grup de experți sau chiar profesorului pentru acea parte de lecție.

- se trece în revistă subiectul abordat în unitatea lui logică, prin prezentare orală cu toți participanții;

- pentru feedback-ul activității se poate aplica un test sau poate adresa întrebări.

Ce face profesorul în timpul învățării prin colaborare? Este foarte important ca profesorul să monitorizeze predarea pentru ca achizițiile să fie transmise corect, să stimuleze cooperarea, să asigure implicarea, participarea tuturor membrilor (grupele de lucru pot fi alcătuite și din cinci, șase membri, sau chiar mai mulți, dar atunci subiectul ce urmează a fi abordat se împarte într-un număr de părți egal cu numărul membrilor fiecărui grup)⁹.

*

* *

⁹ Cătălina Ulrich, *Managementul clasei. Învățare prin cooperare. Ghid pentru profesori*, Edit. Corint, București 2000, p. 68-69.

Proiectul pentru Învățământul Rural (PIR) are în vedere și abordarea modernă și eficientă a componentei de evaluare. În noul context didactic se poate vorbi și despre alte metode de evaluare ce se alătură celor tradiționale. În cele ce urmează vom recomanda pe cele mai utilizate dintre acestea: investigația, proiectul, portofoliul, eseul de cinci minute și autoevaluarea.

1. *Investigația* este o metodă de evaluare alternativă, utilă în situația în care se dorește atât urmărirea procesului și realizarea produsului, cât și atitudinea elevului implicat în aceste activități. Etapele indicate sunt:

- enunțarea sarcinii de lucru de către profesor;
- sub îndrumarea profesorului, elevii identifică modalitățile prin care pot obține datele/informațiile necesare;
- elevii strâng datele/informațiile;
- profesorul îi îndrumă pe elevi în procesul de strângere a informațiilor;
- elevii scriu un raport privind rezultatele investigației.

2. *Proiectul* este o activitate mai amplă, care permite o apreciere complexă și nuanțată a învățării, ajutând la identificarea unor calități individuale ale elevilor. Este o formă de evaluare puternic motivantă pentru elevi. Metoda este recomandată pentru evaluarea unor capacități de nivel superior precum: aplicarea, analiza, sinteza și evaluarea (emiterea unei judecăți privind valoarea unui material și/sau a unei metode). Se realizează prin:

- enunțarea sarcinii de lucru;
- se împart responsabilitățile în cadrul grupului ;
- se colectează datele/materialele;
- are loc prelucrarea și organizarea datelor/materialelor;
- se realizează produsul ;
- se prezintă proiectul de către elevi.

Proiectul este util și pentru învățare, dar nu trebuie să capete caracterul de „vitrină” frumos aranjată, ci să permită strângerea de informații despre activitatea elevului într-o anumită perioadă de timp (semestru, an școlar) și, în funcție de acestea, să ofere o imagine a dezvoltării unor deprinderi și capacități, în funcție de obiectivele de învățare propuse. De aceea este bine să fie centrat pe o temă anume (portofoliul tematic)¹⁰.

3. *Portofoliul* este o colecție de lucrări având drept scop cuantificarea eforturilor elevului, progresului și realizărilor sale într-un anumit domeniu. Metoda a fost inspirată de portofoliile artiștilor plastici, fotografilor, manechinelor, arhitecților etc, în care aceștia își înregistrează realizările spre a le arăta celor interesați, să demonstreze abilitățile de a scrie eseuri științifice sau literare, metode de realizare a experimentelor etc.

Portofoliul poate conține :

- lucrări scrise curente;
- teste criteriale;
- compuneri libere;
- fișe;

¹⁰ *Evaluarea continuă la clasă*, Edit. Educația 2000+, București, 2005, p. 32-33.

- proiecte;
- răspunsuri la chestionare/interviuri;
- elaborarea de chestionare/interviuri;
- eseuri;
- prezentarea unor fișe de autori sau de texte citite;
- postere, colaje, machete, desene caricaturi etc;
- jurnal personal;
- contribuții la reviste școlare etc.

Trebuie păstrat în locuri accesibile, pentru a fi completat. Valoarea portofoliului constă în posibilitatea dată în primul rând elevului de a urmări și a-și evalua progresul în învățare, asumându-și totodată responsabilitatea învățării. Profesorii trebuie să se asigure că în această activitate portofoliul poate fi folosit activ și interactiv.

Ca orice metodă de evaluare nouă, introducerea portofoliului cere timp și dorința de a explora diferite alternative, până la găsirea strategiei optime. La început este vital să se negocieze cu elevii modalitatea de „asamblare” a portofoliului, pentru a-i motiva în alcătuirea lui. Fiecare portofoliu trebuie marcat cu numele elevului și clasa din care face parte. Eventual, i se poate atribui un element distinctiv, spre a fi mai ușor recunoscut, mai ales de elevii mici.

Conținutul portofoliului pentru disciplina istorie se referă mai ales la partea scrisă produsă de elev (în special la liceu), dar poate cuprinde și alte elemente (fotografii, colaje, documente, hărți, scheme, statistici, recensăminte, teste, fragmente din presă, C.D.-uri etc.) cu condiția ca acestea să fie realizate direct de elev. Este indicat să fie delimitate clar principiile și scopul alegerii materialelor, astfel ca portofoliul să nu devină un „sertar de resturi și gunoaie”, căci materialele adunate vor face la un moment dat obiectul unei evaluări.

Numărul pieselor din portofoliu trebuie stabilit cu aproximație de la început. Este greu să evaluezi portofolii cu număr diferit de piese, după cum este la fel de greu să identifici progresul realizat de elev pornind de la un portofoliu cu un număr redus de piese. Pe de altă parte, un portofoliu amplu nu înseamnă neapărat un progres însemnat.

Revizuirea portofoliului împreună cu elevii este importantă pentru particularizarea activității de recuperare. Se recomandă păstrarea într-o zonă ușor accesibilă atât elevului cât și profesorului: cabinetul de istorie sau în biblioteca școlii. Se poate utiliza și în mod interactiv, astfel încât să ducă la dezvoltarea responsabilității elevului față de propria instruire. Este important de asemenea ca elevii să aleagă singuri piesele pe care le atașează, profesorul hotărând doar categoria sau cantitatea. Pot fi incluși și părinții sau colegii în revizuirea portofoliului și, în general, trebuie adoptată o atitudine pozitivă și încurajatoare față de această activitate în care sunt implicați elevii¹¹. Mai mult, specificul metodei este în avantajul depistării și relaționării tematice a elementelor de istorie locală, așa cum am avut prilejul să constatăm în activitățile de mentorat derulate în școli din învățământul rural gorjean.

¹¹ *Ibidem*, p. 36-37.

4. *Autoevaluarea* este o metodă care are efect numai dacă este folosită în mod constant. Este important ca elevul să nu o perceapă ca pe o imixtiune în intimitatea sa, ci ca pe o metodă utilă de autocunoaștere. Se poate aplica prin:

- prezentarea sarcinilor de lucru, obiectivelor curriculare pe care trebuie să le atingă elevii;

- se încurajează evaluarea în cadrul grupului;

- se completează un chestionar la terminarea unei sarcini de lucru importante. Chestionarul poate fi pus în portofoliul elevului. Datele obținute se compară cu propriile noastre informații despre el. Periodic pot fi prezentate părinților¹².

Sintetizând, se poate spune că problematica predării interactive, a învățării prin cooperare și a folosirii unor tehnici moderne de evaluare este în această etapă a regândirii predării istoriei, la fel de importantă ca și abordările vizând curriculumul disciplinei. Numai în măsura în care dascălii ce predau acest obiect, învățători sau profesori, vor înțelege că depășirea cantonării în tradiționalism și preluarea cu discernământ a noilor strategii didactice, enumerate parțial de noi anterior, vom avea ca efect un cert și eficient rezultat de optimizare a procesului de predare-învățare-evaluare. Fără a avea pretenția că am realizat o tratare exhaustivă a problemei, dorim să oferim doar un punct de plecare, la care colegii din țară să aducă noi elemente provenite din experiența lor didactică.

¹² Gheorghe Iuțș, Argentina Pânzariu, Valerica Iriciuc, *Istorie. Ghid metodic pentru studenți și profesori debutanți*, Edit. Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2005, p.